

RADA MIASTA KRAKOWA

Rezolucja Nr 29/XLVII/08

Rada Miasta Krakowa
zebrana na sesji w dniu 25 czerwca 2008 r.
uchwała niniejszą
REZOLUCJĘ
w sprawie ogłoszenia roku 2009 Rokiem Erazma Jerzmanowskiego.

Rada Miasta Krakowa, dla uczczenia setnej rocznicy śmierci wielkiego patrioty, naukowca i mecenasa kultury polskiej - Erazma Jerzmanowskiego, zwraca się do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej o ogłoszenie roku 2009 Rokiem Jego Imienia.

Erazm Józef Jerzmanowski, herbu Dołęga urodził się 2 czerwca 1844 r. w Tomisławicach w kaliskim. Po ukończeniu szkoły średniej w Warszawie wstąpił do Instytutu Politechnicznego w Puławach. Walczył u boku generała Mariana Langiewicza w Powstaniu Styczniowym. Po upadku powstania został internowany w Galicji i osadzony w twierdzy w Ołomuńcu. Po zwolnieniu wyjechał do Paryża, gdzie podjął studia w Szkole Wyższej Polskiej na Montparnasse, a następnie w Szkole Inżynierii i Artylerii Wojskowej w Metz. Brał udział w wojnie z Prusami w roku 1870. W 1873 r. wyjechał do Stanów Zjednoczonych, gdzie ożenił się z amerykańką Anną Koster i otrzymał obywatelstwo amerykańskie.

W latach 1876-1886 opatentował 17 wynalazków w dziedzinie gazownictwa. Był założycielem wielu przedsiębiorstw w wysoko rozwiniętym przemyśle gazowym, co pozwoliło mu zgromadzić olbrzymi majątek.

Jako człowiek majątny Jerzmanowski dał się poznać jako wybitny filantrop i hojny mecenas. Przeznaczał duże sumy na finansowanie działalności naukowej, kulturalnej i oświatowej wśród amerykańskiej polonii. Nigdy nie zapomniał o tym, że jest Polakiem. Opiekował się emigrantami w Nowym Jorku, zbudował kościół katolicki, utrzymywał Czytelnię Polską, brał udział w działalności Związku Polskiego w Stanach Zjednoczonych, kierując utworzonym w 1886 r. Komitetem Centralnym Dobroczynności. W dowód uznania tak wielu zasług, papież Leon XIII odznaczył Jerzmanowskiego w roku 1889 Komandorią Krzyża św. Sylwestra.

W 1896 r. Erazm Jerzmanowski powrócił na ziemie polskie. Osiadł w Galicji, gdzie zakupił majątek w Prokocimiu koło Krakowa. Nie zaprzestał swojej działalności charytatywnej. Wspomagał materialnie chłopów, w szczególności rodziny wielodzietne. Był fundatorem Szkoły Ludowej w Prokocimiu, Wspierał Muzeum Narodowe Polskie w Rapersville w Szwajcarii, ufundował wawelskie witraże autorstwa Mehoffera, przeznaczał subwencje dla Banku Ziemińskiego w Poznaniu, Kasy im. Mianowskiego, ochronki imienia jego rodziców w Warszawie, gimnazjum w Cieszynie, szkoły w Białej, Towarzystwa Wzajemnej Pomocy Uczestników Powstania 1863, a także na rozmaite inne cele dobroczynne.

Zmarł w swoim majątku w Prokocimiu w 1909 r., pochowany został na Cmentarzu Rakowickim w Krakowie.

Na mocy jego testamentu Akademia Umiejętności w Krakowie otrzymała 1 200 000 koron (365 kilogramów złota) na utworzenie Fundacji im. Erazma i Anny Jerzmanowskich. Zgodnie z zapisem, nagrodę mógł otrzymać tylko Polak i katolik, pochodzący z przedrozbiorowych terenów Polski, naukowiec, twórca kultury lub społecznik. Nagrody w wysokości czterdziestu tysięcy koron wypłacano corocznie. Suma ta pozwalała na swobodną pracę twórczą przez wiele lat. Laureaci wybierani byli przez Polską Akademię Umiejętności. Wyróżnienie to otrzymali m in.: kardynał Adam Stefan Sapieha metropolita krakowski, Henryk Sienkiewicz, Ignacy Paderewski, Jan Kasprówic, Aleksander Bruckner.

Erazm Jerzmanowski bywa nazywany polskim Noblem.

Ten wybitny człowiek, błyskotliwy przedsiębiorca, a zarazem gorący patriota, filantrop i mecenas kultury polskiej, jeden z najbardziej znanych Polaków drugiej połowy XIX wieku został zapomniany w okresie komunizmu.

Rada Miasta Krakowa pragnąc przypomnieć wybitną sylwetkę Erazma Jerzmanowskiego jako wyjątkowego wzoru dla młodych pokoleń Polaków apeluje do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej o ogłoszenie roku 2009 Rokiem Erazma Jerzmanowskiego.

Wiceprzewodniczący Rady

Bogusław KOŚMIDER